Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant

Teitl / Darn o waith:	**Bil Iechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru) Drafft** Isafbris uned ar gyfer alcohol
Enw'r Swyddog:	Adrian Green
Adran:	Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Dyddiad:	Adolygwyd ddiwethaf ym mis Mehefin 2015
Llofnod:	AG

Chwe Cham i Sylw Dyledus

Mae Adran 1 o Fesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) (2011) yn rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) wrth wneud eu penderfyniadau. Mae'r term 'sylw dyledus' yn gofyn i faterion gael eu hystyried yn gytbwys. Golyga hyn bod yn rhaid i'r Gweinidogion ystyried sut y mae’r hyn y maent yn ei wneud, gan gynnwys datblygu deddfwriaeth, yn ymwneud â'r hawliau a'r goblygiadau a nodir yn y CCUHP.

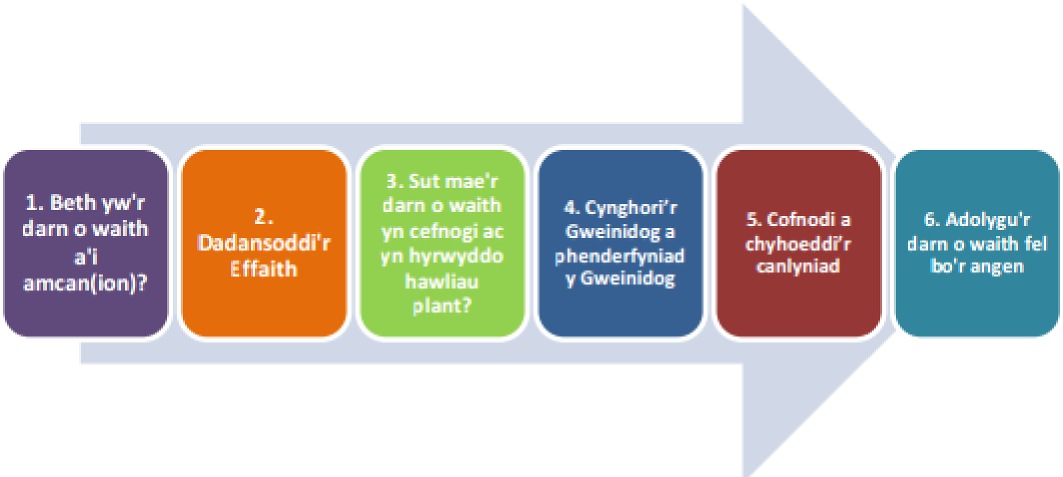

Cam 1. Beth yw'r darn o waith a'i amcan(ion)?

Mae Llywodraeth Cymru wedi dechrau gwneud cynigion er mwyn cyflwyno system Isafbris Uned ar gyfer alcohol yng Nghymru o dan **Fil Drafft Iechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru)** sydd wedi ei gyhoeddi ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus. Amcan y Bil drafft a Bil Iechyd y Cyhoedd (Cymru), a gyflwynwyd gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru ar 8 Mehefin 2015, yw datblygu ar y llwyddiannau yn Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru mewn ymateb i faterion pwysig sy'n ymwneud ag iechyd y cyhoedd yng Nghymru.

Bydd cynigion yr isafbris uned yn sefydlu pris isaf ar gyfer uned o alcohol, sy'n golygu na cheir gwerthu alcohol am bris sy'n is na'r pris hwnnw. Ar hyn o bryd, cynigir mai 50c fydd yr isafbris uned. Y nod cyffredinol yw lleihau'r defnydd niweidiol o alcohol yng Nghymru; gan leihau'r lefelau cynyddol o dderbyniadau i ysbytai sy'n gysylltiedig ag alcohol, a salwch a marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol. Ni fydd cyflwyno isafbris uned yn cynyddu pris pob diod alcoholaidd, dim ond y rhai sy'n cael eu gwerthu am bris llai na lefel yr isafbris uned a bennir. Cynigir y bydd gweithredu a gorfodi'r system isafbris uned yng Nghymru yn rhan o gyfrifoldebau rheoleiddiol awdurdodau lleol.

Mae tystiolaeth gymhellol, wedi ei chasglu dros ddegawdau lawer o ymchwil, bod alcohol yn achosi niwed a bod y tebygolrwydd o niwed yn gymesur â'r swm o alcohol a gaiff ei yfed. Mae camddefnyddio alcohol yn broblem glir a pharhaus yng Nghymru hefyd, sy'n arwain at amrywiaeth o niwed i iechyd a'r gymdeithas ac mae tystiolaeth dda o hynny. Yn 2013, bu farw 467 o bobl yng Nghymru o ganlyniad i alcohol, y rhan fwyaf ohonynt yn ddynion. Ar y cyfan, amcangyfrifir bod camddefnyddio alcohol yn costio oddeutu £109 miliwn y flwyddyn i'r gwasanaeth iechyd yng Nghymru, a hynny ar gyfer derbyniadau i ysbytai sy'n gysylltiedig ag alcohol yn unig.

Mae isafbris uned yn rhan bwysig o strategaeth gyffredinol Llywodraeth Cymru ar gyfer lleihau niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol, oherwydd ei allu i dargedu arferion y bobl hynny sydd fwyaf tebygol o ddioddef o salwch a marwolaeth (sef yfwyr peryglus ac yfwyr niweidiol yn benodol, gan gynnwys pobl ifanc), ac ar yr un pryd, lleihau'r effaith ar yfwyr cymedrol, yn enwedig y rhai sydd ar incwm isel. Fe'i cynlluniwyd i dargedu cynhyrchion alcohol sy'n cael eu gwerthu am brisiau isel iawn o gymharu â chryfder yr alcohol.

Cam 2. Dadansoddi'r effaith

Nod isafbris uned yw effeithio'n gadarnhaol ar gymdeithas yn gyffredinol, drwy helpu i leihau'r defnydd niweidiol o alcohol a mynd i'r afael â'r niwed sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio alcohol. Er y bydd y cynigion yn effeithio'n eang ar draws y gymdeithas, maent yn berthnasol i faterion penodol sy'n ymwneud â'r alcohol a yfir gan blant a phobl ifanc. Byddant hefyd yn helpu i fynd i'r afael â nifer o faterion cysylltiedig, er enghraifft y cynnydd mewn yfed alcohol yn y cartref cyn mynd allan i far, tafarn neu glwb nos, a phobl ifanc sy'n tueddu i brynu alcohol o archfarchnadoedd a siopau diodydd trwyddedig.

Mae isafbris uned yn ymyrraeth wedi'i thargedu sy'n ceisio cael yr effaith fwyaf ar yfwyr peryglus a niweidiol. Comisiynwyd Grŵp Ymchwil Alcohol Prifysgol Sheffield gan Lywodraeth Cymru i astudio effaith bosibl amrywiaeth o bolisïau prisio alcohol ar Gymru. Ar 8 Rhagfyr 2014, cyhoeddodd y grŵp adroddiad "*Gwerthusiad yn seiliedig ar fodel o isafswm pris uned o alcohol yng Nghymru*[1]".

Daeth yr astudiaeth hon i'r casgliad bod nifer o fuddion allweddol i gyflwyno polisi isafbris uned o alcohol yng Nghymru, gan gynnwys:

- Byddai polisïau isafbris uned yn effeithiol wrth leihau faint o alcohol a gaiff ei yfed, y niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol (gan gynnwys marwolaethau, derbyniadau i'r ysbyty, troseddau ac absenoldebau o'r gweithle sy'n gysylltiedig ag alcohol) a'r costau sydd ynghlwm wrth y niwed hwnnw; dim ond effaith fach y byddai polisïau isafbris uned yn ei chael ar 'yfwyr cymedrol'. Byddai mwy o effaith ar 'yfwyr risg cynyddol', a byddai'r effeithiau mwyaf sylweddol ar 'yfwyr risg uchel' (yn enwedig gan fod yr yfwyr hyn yn fwy tebygol o yfed y mathau o alcohol y mae isafbris uned yn effeithio arnynt);

- Amcangyfrifir y byddai economi Cymru ar ei hennill o £882 miliwn dros 20 mlynedd yn sgil cyflwyno isafbris uned o 50c ar gyfer alcohol, a hynny oherwydd gostyngiadau mewn salwch, troseddau ac absenoldebau o'r gweithle. Mae hon yn effaith gyfanredol, a ysgogir gan y ffaith y byddai isafbris uned yn effeithio mwy ar y rhai sy'n yfed lefelau niweidiol a pheryglus o alcohol, ac y byddai eu defnydd o alcohol yn gostwng fwyaf yn nhermau absoliwt.

Mae model Sheffield yn amcangyfrif y bydd camddefnyddio alcohol yn costio £15.3 biliwn i'r gymdeithas dros 20 mlynedd. Mae trafodaeth fwy manwl ar effaith yfed gormod o alcohol ar iechyd a lles yng Nghymru, gan gynnwys canfyddiadau astudiaeth Prifysgol Sheffield a thystiolaeth arall i'w gweld yn Rhan 2 - yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

[1] http://gov.wales/statistics-and-research/research-likely-impact-public-attitudes-towards-minimum-unit-price-alcohol/?skip=1&lang=cy

Mae Panel Cynghori Llywodraeth Cymru ar Gamddefnyddio Sylweddau wedi ystyried y llenyddiaeth academaidd a'r dystiolaeth ar isafbris uned.

Dywedodd ei adroddiad, a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 2014,[2] fod y sail dystiolaeth yn helaeth ac yn ddibynadwy. Dywedodd: *"The effects of Minimum Unit Price would be different for different subgroups of the population: therefore Minimum Unit Price enables those drinking alcohol more harmfully or hazardously to be targeted, with smaller effects on moderate drinkers, particularly those with low incomes. Taking into account all the circumstances and evidence before the panel minimum unit pricing is an effective mechanism through which alcohol-related harm can be addressed*".

Gwnaed rhywfaint o gynnydd eisoes o ran gostwng yr alcohol a yfir gan bobl ifanc. Er enghraifft, mae adroddiad cenedlaethol 'Ymddygiad Iechyd mewn Plant Oedran Ysgol,[3] yn dangos bod gostyngiad o 59% i 36% yn nifer y bechgyn 15 ac 16 oed a gostyngiad o 46% i 30% yn nifer y merched 15 a c16 oed a oedd yn dweud eu bod yn yfed alcohol o leiaf unwaith yr wythnos rhwng 1998 a 2009. Ond dengys hefyd bod yfed ymysg pobl ifanc yn dal yn destun pryder difrifol, gyda 17% o fechgyn a 14% o ferched 11 i 16 oed yng Nghymru yn yfed alcohol o leiaf unwaith yr wythnos yn 2009 - 10, sef y data diweddaraf sydd ar gael. Mae'r ffigyrau hyn yn dal yn uwch na'r Alban, Lloegr ac Iwerddon. Mae cynnydd yn digwydd, ond mae llawer iawn o waith i'w wneud o hyd i leihau'r camddefnydd o alcohol yng Nghymru ac ystyrir bod yr isafbris uned yn rhan allweddol o'r strategaeth gyffredinol er mwyn mynd i'r afael â'r mater hwn.

Mae camddefnyddio alcohol yn ystod llencyndod, cyfnod sy'n sensitif o ran datblygiad pobl ifanc, yn arbennig o beryglus i gyneddfau'r ymennydd o ran swyddogaethau gweithredol a chof tymor hir.[4] Mae dechrau yfed yn ifanc hefyd yn gysylltiedig â thueddiad uwch ymhlith oedolion i ddibynnu ar alcohol ac amrywiaeth ehangach o ganlyniadau andwyol. Mae pobl ifanc yn eu harddegau sy'n camddefnyddio alcohol hefyd yn fwy tebygol o ddioddef o sgil effeithiau gan gynnwys newid mewn archwaeth, colli pwysau, ecsema, cur pen ac anhunedd. Mae yfed alcohol yn ystod llencyndod hefyd yn gysylltiedig â rhyw heb ddiogelwch, beichiogrwydd yn yr arddegau a thebygolrwydd uwch o ddal heintiau a drosglwyddir yn rhywiol.

[2] Panel Cynghori ar Gamddefnyddio Sylweddau, '*Minimum Unit Pricing: A Review of its Potential in a Welsh Context*' 2014; t10

[3] Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2010) UK Health Statistics. Rhifyn Rhif 4 [ar-lein]. Ar gael ar http://www.ons.gov.uk/ons/rel/ukhs/united-kingdom-health-statistics/2010/index.html

[4] Newbury-Birch et al, 2008 – Impact of Alcohol Consumption on Young People: A Review of Reviews. Newcastle University for the Department of Children, Schools and Families.

Effeithiau cadarnhaol y ddeddfwriaeth

Ar y cyfan, rhagwelir y bydd y ddeddfwriaeth arfaethedig yn effeithio mewn ffordd lesol ar iechyd plant ac yn lleihau'r risgiau i blant sy'n agored i niwed. Gall plant gael eu heffeithio'n andwyol gan yr amrywiol afiechydon a chyflyrau difrifol sy'n gysylltiedig â goryfed ymysg rhieni ac oedolion eraill, a chan ymddygiad yfed oedolion yn gyffredinol. Mae risgiau hysbys i iechyd babanod menywod sy'n yfed alcohol pan fyddant yn feichiog. O wybod y cysylltiad rhwng fforddiadwyedd a defnydd o alcohol, ystyrir bod gan system isafbris uned botensial sylweddol i helpu i ostwng y defnydd o alcohol ymhlith pobl ifanc. Mae tystiolaeth glir hefyd bod isafbris uned yn ffactor allweddol wrth helpu i ostwng y baich ar y gwasanaeth iechyd a gwasanaethau cyhoeddus eraill, gan leihau troseddu a dod â buddion ehangach i gymunedau yng Nghymru gan ei fod yn targedu'r rhai sy'n yfed yn niweidiol a pheryglus.

Effeithiau negyddol

Ni ragwelir y bydd gweithredu'r cynnig hwn yn cael unrhyw effeithiau negyddol uniongyrchol ar blant a phobl ifanc, gan y cydnabyddir yn eang na ddylai plant yfed alcohol. Dim ond effeithiau uniongyrchol cadarnhaol a allai ddeillio o system brisio sy'n gwrthbwyso tuedd i yfed ymhlith plant a phobl ifanc.

Bydd angen monitro rhywfaint o'r effeithiau negyddol anuniongyrchol posibl a allai godi o ganlyniad i'r cynigion hyn. Yn benodol, er mai bwriad yw i isafbris uned gael llai o effaith ar yfwyr cymedrol a'r bobl hynny ar incwm is, bydd angen monitro fforddiadwyedd canfyddiadol i oedolion ifanc a monitro'r effaith ar gyllideb aelwydydd sy'n byw mewn tlodi, er mwyn sicrhau nad yw'r isafbris uned yn gwthio rhai plant yn ddyfnach i amddifadedd mewn ffordd anuniongyrchol. Fodd bynnag, ar y cyfan, teimlwn fod parhau gyda'r isafbris uned er budd pennaf plant.

Llwyddiant / mesur effaith

Bydd swyddogaeth bwysig i isafbris uned o ran lleihau'r defnydd niweidiol o alcohol a all amlygu ei hun mewn nifer o ffyrdd. Bydd effaith isafbris uned yn cael ei fonitro gan ddefnyddio amrywiaeth o ddangosyddion, gan gynnwys:-

- Nifer y marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol yng Nghymru;
- Cyfraddau'r derbyniadau i ysbytai sy'n gysylltiedig ag alcohol (h.y. derbyniadau sy'n ymwneud yn llwyr ag alcohol, megis clefyd yr iau sy'n gysylltiedig ag alcohol neu orddos o alcohol);
- Cyfraddau marwolaeth sy'n gysylltiedig ag alcohol (marwolaethau sydd fwyaf cysylltiedig ag alcohol, megis clefyd yr iau sy'n gysylltiedig ag alcohol);
- Cyfraddau marwolaeth y gellir eu priodoli i alcohol (sy'n cynnwys marwolaethau oherwydd cyflyrau y gellir eu priodoli'n rhannol i alcohol);
- Tueddiadau yn y cyfraddau uchod ar draws gwahanol ardaloedd, gan gynnwys ardaloedd difreintiedig;
- Data ar alcohol a yfir a gaiff ei gasglu drwy Arolwg Iechyd Cymru;
- Nifer y plant a phobl ifanc sy'n cael eu rhoi mewn gofal am fod eu rhieni'n

camddefnyddio alcohol neu'n camddefnyddio sylweddau yn gyffredinol.

Ymgynghoriad

Roedd y cynnig hwn yn un o nifer o gynigion y cynhaliwyd ymgynghoriad arnynt mewn Papur Gwyn Iechyd y Cyhoedd rhwng 2 Ebrill a 24 Mehefin 2014. Er mwyn ymgysylltu i'r eithaf â phlant a phobl ifanc, cynhyrchwyd fersiwn o'r Papur Gwyn a oedd yn addas i bobl ifanc ac fe'i cyhoeddwyd ar wefan Llywodraeth Cymru. Dosbarthwyd y fersiwn hon drwy'r Ddraig Ffynci a Chynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru hefyd. Trafodwyd y Papur Gwyn hefyd yng nghynhadledd llysgenhadon y Ddraig Ffynci. Roedd y farn yn yr ymatebion i'r ymgynghoriad ar gynigion yr isafbris uned gan blant a phobl ifanc yn gymysg, gyda rhai pobl ifanc yn teimlo y byddai'r cynigion yn helpu i annog pobl i beidio â goryfed, ac eraill yn teimlo y gallai olygu bod alcohol yn llai fforddiadwy i oedolion ifanc a phobl sy'n yfed yn gyfrifol.

Yn ogystal, derbyniwyd nifer o ymatebion gan sefydliadau sy'n cynrychioli plant, gan gynnwys y Comisiynydd Plant Cymru a Phlant yng Nghymru. Roedd y cyn-gomisiynydd plant yn cefnogi'r cynnig, gan nodi y dylai'r isafbris uned, ynghyd â'r wyliadwriaeth gynyddol o ran atal gwerthu alcohol i bobl ifanc o dan 18 oed, ostwng yr achosion o yfed o dan oed ymhellach, nid yn unig yn nhermau atal pobl ifanc rhag yfed ond hefyd lleihau faint o alcohol a gaiff ei yfed. Fodd bynnag, roedd yn annog Llywodraeth Cymru i fonitro gweithrediad y cynigion yn ofalus er mwyn osgoi senario lle mae rhai pobl ifanc yn dechrau yfed alcohol cryfach yn sgil y cynnydd mewn prisiau.

Roedd ymateb Plant yng Nghymru i'r ymgynghoriad hefyd yn gyffredinol gefnogol o'r isafbris uned, gan ei ystyried yn un o amrywiaeth o fesurau ar gyfer mynd i'r afael ag yfed o dan oed, meddwdod a thrais domestig sy'n effeithio ar les emosiynol plant a phobl ifanc. Fel rhan o'n rhaglen ar gyfer ymgysylltu â rhanddeiliaid, byddwn yn ymgysylltu â phlant a phobl ifanc drwy ein rhwydweithiau partner, gan gynnwys Plant yng Nghymru.

Cam 3. Sut mae eich darn o waith yn cefnogi ac yn hyrwyddo hawliau plant?

Er na ddylai plant fod yn yfed alcohol, derbynnir yn eang fod llawer yn gwneud hynny beth bynnag. Er bod y niferoedd yn gostwng, mae defnydd o alcohol gan bobl ifanc 15 oed yng Nghymru yn uwch na gwledydd eraill y DU i gyd.[5] Nod system isafbris uned yw lleihau'r defnydd o alcohol ac felly lleihau'r niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol. Mae hyn yn cynnwys lleihau'r defnydd o alcohol gan blant a phobl ifanc.

Mae'r cynnig hwn yn cefnogi erthyglau canlynol Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn fwyaf uniongyrchol:-

[5] Currie, et al. 2012

Erthygl 3 – Dylai pob sefydliad sy'n ymwneud â phlant weithio tuag at yr hyn sydd orau i bob plentyn;

Erthygl 6 – Mae gan bob plentyn yr hawl i fyw. Dylai llywodraethau sicrhau bod plant yn goroesi ac yn datblygu'n iach.

Erthygl 12 – Mae gan blant hawl i ddweud eu barn ar yr hyn sy'n digwydd pan fo oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio arnynt, ac i gael ystyriaeth i'w barn.

Ystyrir bod creu system isafbris uned sy'n ymdrechu i dargedu niweidiau sy’n gysylltiedig ag alcohol yn gyson â gofynion CCUHP. Mae cynnig o'r fath yn rhoi ystyriaeth i fudd pennaf plant uwchlaw popeth.

Cam 4. Cynghori'r Gweinidog a phenderfyniad Gweinidogol

Cynghorwyd y Dirprwy Weinidog Iechyd fod y gwaith hwn yn bodloni erthyglau CCUHP, sef, yn bennaf, yr erthyglau a amlinellwyd uchod a bydd gofyn iddo gymeradwyo'r ddogfen er mwyn ei chyhoeddi.

Cynigir y bydd yr Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant yn cael ei gyhoeddi gyda'r asesiadau o'r effaith ar Gydraddoldeb a'r Gymraeg ochr yn ochr â'r Bil drafft a Memorandwm Esboniadol y Bil. Bydd yr asesiadau effaith yn cael eu haddasu fel y bo'n briodol yn ystod cyfnod datblygu'r Bil a'i basio drwy Gynulliad Cenedlaethol Cymru. Ymgynghorir â Chomisiynydd Plant Cymru hefyd drwy gydol y broses.

Cam 5. Cofnodi a chyfathrebu'r canlyniad

Bydd yr Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant yn cael ei fonitro yn ystod datblygiad Bil Iechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru) ac yn cael ei ddiweddaru a'i gyhoeddi gyda'r Memorandwm Esboniadol pan fydd y Bil yn cael ei gyflwyno i Gynulliad Cenedlaethol Cymru. Bydd y broses asesu yn cael ei chynnal fel a ganlyn:

- Bydd camau 1-3 yn canfod sut y cydymffurfiwyd â dyletswydd y CCUHP
- Bydd camau 1-3 yn nodi'r dadansoddiad perthnasol a gynhaliwyd fel rhan o'r asesiad
- Bydd cam 4 cael ei ddiweddaru'n gyfnodol er mwyn nodi sut y cyfathrebwyd yr wybodaeth hon
- Bydd fersiwn derfynol yr Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant yn cael ei chyhoeddi yn unol â Chynllun Hawliau Plant 2014 ar ôl i'r Bil gael ei gymeradwyo’n derfynol gan y Cynulliad.

Cam 6. Edrych eto ar y darn o waith yn ôl yr angen

Byddwn yn edrych eto ar y darn hwn o waith a'i ddiweddaru ar ei hynt drwy'r Cynulliad, ac yn gyfnodol ar ôl cynnig gael ei roi ar waith. Wrth edrych eto ar yr asesiad, rhoddir ystyriaeth i'r ffactorau canlynol:

- A yw'r cynnig yn cael yr un effaith fwriadedig ag a nodwyd yng Ngham 2?
- Ym mha ffordd y mae'r broses ymgysylltu â rhanddeiliad wedi cadarnhau hyn?
- A oes unrhyw feysydd i'w gwella o ran hawliau'r plentyn?
- A oes unrhyw gyfleoedd ychwanegol i'r cynnig hyrwyddo hawliau plant?

<u>Cyllidebau</u>

A oes unrhyw effeithiau ar gyllidebau o ganlyniad i gwblhau'r Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant? Mae'n bwysig bod hyn yn cael ei asesu a thystiolaeth yn cael ei darparu fel rhan o broses yr Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant pan wneir unrhyw newidiadau i gynlluniau gwario, gan gynnwys pan fo dyraniadau ychwanegol yn digwydd.	**Nac oes**

Nodwch unrhyw fanylion:

Darperir manylion y goblygiadau ariannol yn Asesiad Effaith Rheoleiddiol y Bil drafft - Rhan 2 o'r Memorandwm Esboniadol.

O ganlyniad i gwblhau'r Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant, ni chanfuwyd bod angen rhagor o adnoddau gan Lywodraeth Cymru. Mae'r costau sy'n gysylltiedig â'r isafbris uned wedi eu nodi yn Rhan 2 o'r Memorandwm Esboniadol - yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol, ac maent yn cynnwys:

Costau i lywodraeth leol sy'n gysylltiedig â gweithredu isafbris uned, er bod y cynigion gweithredu wedi eu cynllunio i gyd-fynd â chynlluniau cyfredol llywodraeth leol i gadw unrhyw effaith o ran cost cyn ised â phosibl;
Costau i fanwerthwyr wrth newid prisiau ar y silffoedd ac ar gyfrifiaduron yn ogystal â chyfrifo isafbris uned y cynhyrchion y maent yn eu gwerthu;

Costau posibl cyhoeddusrwydd a/neu ymgyrch addysg i sicrhau bod rhanddeiliaid yn ymwybodol o’r newidiadau yng Nghymru.

<u>Monitro ac Adolygu</u>

A oes angen i ni fonitro/adolygu'r cynnig	**Oes**
Os yn briodol: nodwch y dyddiad adolygu	**I gael ei ystyried yn rhan o'r ymgynghoriad ar y Bil drafft a'i adolygu ar ddiwedd y cyfnod ymgynghori (Rhagfyr 2015).**

Gweler y dudalen nesaf am Restr Gryno o erthyglau CCUHP

CONFENSIWN Y CENHEDLOED UNEDIG AR HAWLIAU'R PLENTYN

www.ccuhpgwneudpethauniawn.co.uk

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

Mae Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn gytundeb rhyngwladol sy'n gwarchod hawliau dynol plant o dan 18 oed. Ar 16 Rhagfyr 1991, cytunodd Teyrnas Unedig Prydain Fawr a Gogledd Iwerddon yn ffurfiol i sicrhau bod pob plentyn yn y DU yn cael yr holl hawliau fel y rhestrwyd nhw yn y confensiwn. Mae Llywodraeth Cymru wedi dangos ei hymrwymiad i'r confensiwn drwy ei fabwysiadu fel sail ar gyfer gwneud polisi ar gyfer plant yng Nghymru.

Mae 54 o erthyglau yn y confensiwn. Mae Erthyglau 43-54 yn ymwneud â sut y dylai oedolion a llywodraethau weithio gyda'i gilydd i sicrhau bod gan bob plentyn hawl i'w hawliau. Mae'r wybodaeth a geir yma yn ymdrin ag erthyglau 1-42 sy'n cyflwyno sut y dylai plant gael eu trin.

Erthygl 1
Mae gan bob un dan ddeunaw oed yr hawliau sydd yn y Confensiwn hwn.

Erthygl 2
Mae'r Confensiwn yn gymwys i bob un, beth bynnag fo'i hil, crefydd, galluoedd, beth bynnag a feddylia neu a ddywed a pha fath bynnag o deulu y daw ohono.

Erthygl 3
Dylai pob sefydliad sy'n ymwneud â phlant weithio at yr hyn sydd orau i bob plentyn.

Erthygl 4
Dylai llywodraethau afalu bod yr hawliau hyn ar gael i blant.

Erthygl 5
Governments should respect the rights and Dylai llywodraethau barchu hawliau a chyfrifoldebau teuluoedd i gyfeirio ac arwain eu plant fel eu bod, wrth dyfu, yn dysgu sut i ddefnyddio'u hawliau'n briodol.

Erthygl 6
Mae gan bob plentyn hawl i fyw. Dylai llywodraethau afalu fod plant yn goroesi ac yn datblygu'n iach.

Erthygl 7
Mae gan bob plentyn hawl i enw a gofrestrwyd yn gyfreithiol, hawl I genedligrwydd a hawl i wybod am a, chyhyd ag y bo modd, i dderbyn gofal gan ei rhieni.

Erthygl 8
Dylai llywodraethau barchu hawl plant i enw, cenedligrwydd a chlymau teulu.

Erthygl 9
Ni ddylid gwahanu plant oddi wrth eu rhieni onid yw hyn er eu lles nhw'u hunain, er enghraifft os yw rhiant yn cam-drin neu'n esgeuluso plentyn. Mae gan blant y mae eu rhieni wedi gwahanu hawl i gadw mewn cyswllt â'r ddau riant, oni fyddai hyn yn niweidio'r plentyn.

Erthygl 10
Dylai teuluoedd sy'n byw mewn gwledydd gwahanol gael yr hawl i symud rhwng y gwledydd hynny fel y gall y rhieni a'r plant gadw mewn cysylltiad neu ddod at ei gilydd fel teulu.

Erthygl 11
Dylai llywodraethau gymryd camau i gadw plant rhag cael eu cymryd allan o'u gwledydd nhw'u hunain yn anghyfreithlon.

Erthygl 12
Mae gan blant yr hawl i ddweud eu barn ynghylch yr hyn a ddylai ddigwydd pan fo oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio arnyn nhw, ac i'w barn gael ei hystyried.

Erthygl 13
Mae gan blant yr hawl i gael a rhannu gwybodaeth onid yw'r wybodaeth yn niweidiol iddyn nhw ac i eraill.

Erthygl 14
Mae gan blant yr hawl i feddwl a chredu'r hyn a fynnant ac i arfer eu crefydd, cyhyd ag nad ydynt yn cadw pobl eraill rhag mwynhau eu hawliau. Dylai rhieni arwain eu plant yn y materion hyn.

Erthygl 15
Mae gan blant yr hawl i gydgyfarfod ac ymuno gyda grwpiau a sefydliadau, onid yw hyn yn cadw pobl eraill rhag mwynhau eu hawliau.

Erthygl 16
Mae gan blant yr hawl i breifatrwydd. Dylai'r gyfraith eu cadw rhag ymosodiadau ar eu ffordd o fyw, eu henw da, eu teuluoedd a'u cartrefi.

Erthygl 17
Mae gan blant yr hawl i wybodaeth ddibynadwy gan y cyfryngau torfol. Dylai teledu, radio a phapurau newydd roi gwybodaeth y gall plant ei deall ac ni ddylent hybu deunyddiau a allai niweidio plant.

Erthygl 18
Dylai'r ddau riant rannu cyfrifoldeb dros godi eu plant, a dylent ystyried yr hyn sydd orau i bob plentyn bob amser. Dylai llywodraethau helpu rhieni trwy ddarparu gwasanaethau i'w cefnogi, yn enwedig os yw'r ddau riant yn gweithio.

Erthygl 19
Dylai llywodraethau afalu bod plant yn cael y gofal priodol, a'u cadw rhag trais, camdriniaeth ac esgeulustod gan eu rhieni neu unrhyw un arall sy'n edrych ar eu hôl.

Erthygl 20
Rhaid i bobl sy'n parchu eu crefydd, eu diwylliant a'u hiaith edrych ar ôl plant na all eu rhieni afalu amdanyn nhw.

Erthygl 21
Pan fo plant yn cael eu mabwysiadu yr ystyriaeth gyntaf yw'r hyn sydd orau iddyn nhw. Dylai'r un rheolau gael eu cymhwyso os yw'r plant yn cael eu mabwysiadu yn y wlad lle ganed nhw neu'n cael eu cymryd i fyw mewn gwlad arall.

Erthygl 22
Dylai plant sy'n dod i wlad fel ffoaduriaid gael yr un hawliau â phlant a anwyd yn y wlad honno.

Erthygl 23
Dylai plant sydd ag anabledd o unrhyw fath gael gofal arbennig a chefnogaeth fel y gallant fyw bywyd llawn ac annibynnol.

Erthygl 24
Mae gan blant yr hawl i ofal iechyd o ansawdd da ac i ddw^r glân, bwyd maethlon ac amgylchedd glân iddyn nhw gadw'n iach. Dylai gwledydd cyfoethog helpu gwledydd tlotach i gyflawni hyn.

Erthygl 25
Dylai sefyllfa plant y mae eu hawdurdod lleol yn hytrach na'u rhieni yn gofalu amdanynt gael ei hadolygu'n rheolaidd.

Erthygl 26
Dylai'r Llywodraeth roi mwy o arian ar gyfer plant teuluoedd mewn angen.

Erthygl 27
Mae gan blant yr hawl i safon bywyd sy'n ddigon da i ymateb i'w hanghenion corfforol a meddyliol. Dylai'r Llywodraeth helpu rhieni na allant fforddio I ddarparu hyn.

Erthygl 28
Mae gan blant yr hawl i addysg. Dylai disgyblaeth mewn ysgolion barchu hunan-barch dynol plant. Dylai addysg gynradd fod am ddim. Dylai gwledydd cyfoethog helpu gwledydd tlotach I gyflawni hyn.

Erthygl 29
Dylai addysg ddatblygu personoliaeth a thalent pob plentyn yn gyflawn. Dylai annog plant i barchu eu rhieni, a'u diwylliant nhw ac eraill.

Erthygl 30
Mae gan blant yr hawl i ddefnyddio iaith ac arferion eu teuluoedd, boed y rhain yn cael eu rhannu gan fwyafrif y bobl neu beidio.

Erthygl 31
Mae gan blant yr hawl i ymlacio a chwarae ac ymuno mewn ystod eang o weithgareddau.

Erthygl 32
Dylai'r Llywodraeth gadw plant rhag gwaith sy'n beryglus neu a allai amharu ar eu hiechyd neu eu haddysg.

Erthygl 33
Dylai'r Llywodraeth ddarparu ffyrdd o gadw plant rhag cyffuriau niweidiol.

Erthygl 34
Dylai'r Llywodraeth gadw plant rhag camdriniaeth rywiol.

Erthygl 35
Dylai'r Llywodraeth afalu na chaiff plant eu cipio neu eu gwerthu.

Erthygl 36
Dylai plant gael eu gwarchod rhag gweithgarwch a allai amharu ar eu datblygiad.

Erthygl 37
Ni ddylid trin plant sy'n torri'r gyfraith yn greulon. Ni ddylid eu rhoi mewn carchar gydag oedolion a dylid eu cadw mewn cysylltiad â'u rhieni.

Erthygl 38
Ni ddylai llywodraethau adael i blant dan bymtheg oed ymuno â'r fyddin. Dylai plant mewn parthau rhyfel gael gwarchodaeth arbennig.

Erthygl 39
Dylai plant sydd wedi cael eu hesgeuluso neu eu cam-drin gael help arbennig I adfer eu hunan barch.

Erthygl 40
Dylai plant a gyhuddir o dorri'r gyfraith dderbyn help cyfreithiol. Dylid defnyddio dedfrydau o garchar i blant ar gyfer y troseddau mwyaf difrifol yn unig.

Erthygl 41
Os yw cyfreithiau gwlad arbennig yn gwarchod plant yn well nag erthyglau'r Confensiwn, yna dylai'r cyfreithiau hynny aros.

Erthygl 42
Dylai'r Llywodraeth wneud y Confensiwn yn hysbys i bob rhiant a phlentyn.

I gael rhagor o wybodaeth am Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn ewch i Gwefan CCUHP Llywodraeth Cymru
www.ccuhpgwneudpethauniawn.co.uk

Clic - y Gwasanaeth Gwybodaeth a Chyngor Cenedlaethol i Bobl Ifanc
www. clicarlein/news